

Σεμ. 4. Η ιεράρχηση των όρων φύσις, νόμος και τέχνη (890b-892c).

26.10.2016

890b-c: *οι ασεβείς και το ηθικό δίλημμα του νομοθέτη*

1. Βία: τυφλή υπακοή στους νόμους ή σωματικές τιμωρίες και στέρηση δικαιωμάτων;
2. Βία και πειθώ: επιβολή νόμων αλλά και προσπάθεια να πειστούν οι πολίτες ταυτόχρονα, χρήση προοιμίων που εξηγούν και υπερασπίζονται τους κείμενους νόμους.
3. Πειθώ (δεν εξετάζεται ως επιλογή η απλή χρήση επιχειρημάτων, προφάνως γιατί δεν πετυχαίνει πάντα).

890d: *ο νομοθέτης υπερασπίζεται την ύπαρξη των θεών, απαντώντας στους ασεβείς*

ασεβείς: φύση/τύχη > τέχνη > πολιτική (νομοθεσία) > θεοί (αυθαίρετο και μεταβλητό διανόημα των ανθρώπων).

φιλόσοφος-νομοθέτης: αποκατάσταση αλήθειας, οι νόμοι και η τέχνη είναι είτε φυσικά δημιουργήματα είτε κάτι τουλάχιστον ισότιμο με τη φύση (επομένως ισότιμο ή ανώτερο), έχουν δημιουργηθεί από τον *νοῦ κατά λόγον ὀρθόν* (η αυθυπόστατη αρετή/ικανότητα της λογικότητας που ασκεί αιτιώδη επίδραση στον κόσμο, διαμορφώνοντας και διατηρώντας την κοσμική τάξη).

891c-d: *η πηγή της πλάνης των ασεβών.*

Τα τέσσερα στοιχεία είναι τα πρώτα όντα που υπάρχουν.

Η ψυχή προέρχεται από αυτά τα όντα, είναι δηλαδή ένα είδος μείξης υλικών στοιχείων ή μια μικρή μάζα ύλης, όπως τα ουράνια σώματα και τα έμβια όντα.

Άρα η ψυχή είναι οντολογικά κατώτερη από την ύλη και χρονολογικά μεταγενέστερη.

Η ψυχή (η έδρα της υπόστασης του ανθρώπου και το κέντρο των νοητικών πράξεων που ρυθμίζουν τη λειτουργία του σώματος και του δίνουν ζωή) που ήταν απύσαστα στις υλιστικές θεωρίες των ασεβών έρχεται στο προσκήνιο της συζήτησης. Διακρίνονται δύο έννοιες (ύλη και ψυχή) και γίνεται προσπάθεια να αποσαφηνιστεί η σχέση τους. Το ερώτημα που τίθεται είναι το εξής: το αρμονικό σύνολο που μας περιβάλλει προέρχεται από καθαρά μηχανιστικά αίτια, χωρίς την επενέργεια κάποιας νοήμονος δύναμης, ή είναι δημιουργήματα μιας ανώτερης δύναμης που σχεδίασε τον κόσμο κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο;

892a-b: η πλάνη των ασεβών: αντιστρέφουν την οντολογική τάξη

Ουσία της ψυχής .... κάποιο είδος ή συνδυασμός ύλης (π.χ. Ηράκλειτος-φωτιά).

Δύναμη της ψυχής .... περιορίζεται στον έμβιο κόσμο και δεν εκτείνεται σε όλο το σύμπαν (π.χ. βοηθά τα ζώα να αντιληφθούν τον κίνδυνο και τους ανθρώπους να κάνουν μαθηματικούς υπολογισμούς, αλλά δεν είναι υπεύθυνη για την αρμονία των ουρανίων σωμάτων).

Γένεση της ψυχής .... προϊόν τυχαίων ενεργειών της ύλης.

892b-c: η πλατωνική απάντηση

Η ψυχή είναι το πρώτο ον.

Η ψυχή προηγείται της ύλης.

Η ψυχή περισσότερο από καθετί κυβερνά τις αλλαγές και τις διαφοροποιήσεις της ύλης.

1. Ότι σχετίζεται με τη ψυχή πρέπει αναγκαστικά να προέρχεται πριν από όσα σχετίζονται με το σώμα. Άρα η πρόνοια, ο νους και η τέχνη (οι κύριες εκδηλώσεις της ψυχής) προηγούνται της ύλης και των εκδηλώσεων της ύλης.

2. Η σχέση μεταξύ τέχνης και φύσης πρέπει να αναθεωρηθεί. Αν η ψυχή προηγείται της ύλης, τότε η τέχνη δεν είναι μια απλή εκδήλωση της ανθρώπινης δράσης αλλά προηγείται της ύλης. Επομένως τα σπουδαία έργα του κόσμου είναι προϊόντα της τέχνης.

3. Η χρήση του όρου φύσις πρέπει να αναθεωρηθεί. Οι ασεβείς θεωρούν ότι η φύση περιλαμβάνει οντότητες που προέρχονται από τα τέσσερα στοιχεία και σε αυτό αντιπαραβάλλουν το πεδίο της τέχνης, της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ο Πλάτων δεν διαφωνεί με αυτή την ιδέα. Θεωρεί, ωστόσο, ότι η τέχνη και ο νους έχουν αυθύπαρκτη υπόσταση που υπερβαίνει τη φύση.

Ερωτήσεις

15. Ποιες επιλογές έχει ο νομοθέτης για να αντιμετωπίσει τους ασεβείς και ποια επιλογή πρέπει να προκρίνει;

16. Πώς οι νόμοι, κατά τον Πλάτωνα, μπορούν να πείσουν τους πολίτες να ακολουθήσουν τις επιταγές τους;

17. Με ποιες θέσεις των υλιστών διαφωνεί ο Πλάτωνας σχετικά με τη ψυχή;

18. Ποια είναι η θέση του θεού στην οντολογική κλίμακα του Πλάτωνα και με ποιες έννοιες συνδέει την ύπαρξή του;